

Xilaskarlıq missiyası

Hər bir xalq yaratdıqlarına görə tarixə düşür. Hər bir tarixi şəxsiyyət də xidmətlərinə görə tanınır, dillər əzbəri olur. Azərbaycan xalqı da tarix boyu ədalətinə və tolerantlığına görə dünya xalqları içərisində böyük nüfuz qazanıb.

Dünyanın qədim dövlətləri sırasında yer alan Manna, Albaniya, Atropatena öz müstəqilliklərini qorumaq üçün düşməne hər cür müqavimət göstərmiş və bu gün xalqımızın öyünməsi üçün şərəfli bir tarix miras qoymuşlar. Orta əsrlərdə Eldənizlər, Qaraqoyunlu, Ağqoyunlu və nəhayət, Səfəvilər Şərqi qüdrətli dövlətləri sırasına yer ala bildilər. Səfəvilər bir az da irəli gedərək imperiya yaratmağa nail oldular. Azərbaycan xalqı bu dövlətin yaratıcısı Şah İsmayıl Xətəini min illərdir ki, tariximizin qəhrəmanı kimi anır və müstəqilliyimiz dövründə onun şərəfinə abidələr ucaldır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları olan milli-demokratik ziyalılarımız Müsəlman Şərqiində ilk parlamentli respublikanın bünövrəsini qoyaraq tarixə düşdülər. 23 ay yaşayan bu dövlət 350 ilke imza atmağa müvəffəq oldu.

1920-ci ilin aprelindən sonra Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yox, müttəfiq respublika kimi fəaliyyət göstərdi. Hər bir müttəfiq respublika nəhəng Sovet İttifaqından yararlanmaq istəyirdi. Bu daha çox müttəfiq respublikaya rəhbərlik edən şəxsin bacarığından asılı idi.

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1969-cu il iyulun 14-dən Azərbaycana rəhbərlik etməyə başladı. Həmin ilin martında Moskvanın tapşırığı ilə Azərbaycan SSR Ali Soveti Rayasət Heyəti dörd min kvadrat kilometr Azərbaycan torpağının Ermənistanına verilməsi haqqında qərar çıxarmışdı. Heydər Əliyev hakimiyyəti dövründə bu qərarın icra olunmasına imkan vermədi. 1919-cu ildə əsası qoyulan Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyi 1969-cu ildə keçirildi. Yubiley toplantısına rəhbərlik edən Heydər Əliyev öz nitqinə Azərbaycan dilində başladı. Bu o dövr üçün çox böyük siyasi hadisə idi. Heç kimsin ağına gəlmirdi ki, rus dilinin hökm sürdüüyü bir dövrdə müttəfiq respublikanın rəhbəri öz doğma dilində mürəzə edə bilər. Amma Heydər Əliyev bu çıxışı etdi və xalqın ürəyində özünə yuva qurdu.

Heydər Əliyev Azərbaycanı aqrar respublikadan sənaye-aqrar ölkəsinə çevirməyi bacardı, 1971-ci ildə Cəm-

şid Naxçıvanski adına hərbi məktəbin yaradılmasına nail oldu. Azərbaycanda mükəmməl ziyalı ordusu yaratmaq üçün hər il minlərlə gənci ölkənin ən nüfuzlu ali məktəblərinə göndərməyə nail oldu.

1977-ci ildə SSRİ-nin növbəti Konstitusiyası qəbul edildi. Məqsəd ondan ibarət idi ki, müttəfiq dövlətlər milli dil məsələsində israr etməsinlər. Heydər Əliyev Mərkəzin bütün təzyiqlərinə baxmayaraq, 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsbit edilməsinə nail oldu.

Heydər Əliyevə qədər Azərbaycan xalqının milli sərvəri olan neft və qaz qonşu respublikalara onların sərvəti kimi verilmirdi. Heydər Əliyev mərkəzin bu siyasətini müəyyən qədər respublikanın xeyrinə dəyişməyə nail oldu.

Heydər Əliyevə qədər hərbi xidmətə çağırılan azərbaycanlı gənclərin, demək olar ki, böyük əksəriyyəti tikinti "batalyonlarına" göndərilirdi. Heydər Əliyev bu sahədə də dönüş yarada bildi. Azərbaycanlı gənclər də müasir silahlarla təhiz edilən hərbi hissələrdə xidmət etməyə başladılar.

Azərbaycan neftinin gələcək taleyini uzaqgörən siyasəti ilə müəyyən edən Heydər Əliyev Dərin Dəniz Özülləri Zavodunun tikilməsinə nail oldu. Azərbaycan özünün dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Heydər Əliyevin bu sahədə uzaqgörən siyasətinə heyran qalmamaq olmur.

Azərbaycanı uğurlu və bacarıqlı siyasəti ilə müttəfiq respublikalar arasında birincilərdən edən Heydər Əliyev sovet dövlətinin idarəçiliyində də böyük xidmətləri olmuşdur. Heydər Əliyev yeganə türk-müsəlmandır ki, 70 ildən çox fəaliyyət göstərən bu dövləti idarə edənlərdən biri oldu. Əgər imkan versəydilər, bu dövləti idarə edən birinci şəxs də ola bilərdi.

Sovet dövlətinin süqutundan sonra Heydər Əliyev Moskvada yox, Azərbaycanda – öz xalqının yanında olmaq istəyirdi. 1990-cı il 20 Yanvar qırğını göstərdi ki, Azərbaycan xalqı köməksiz vəziyyətdədir. Xalqın tələbi ilə hakimiyyətin istə-

yi üst-üstə düşmürdü. Düşmən tərəf öz havadarlarının gücündən istifadə edərək Azərbaycanın tarixi torpaqlarına sahib olmaq istəyirdi. Hakimiyyət bunları fikirləşə bilmir, Heydər Əliyevin Azərbaycana dönüşünü əngəlləmək üçün planlar hazırlayırdı.

O illərdə Naxçıvan ağır blokada həyatı yaşamaqda idi. Heydər Əliyev Naxçıvanın harayına çatdı, bütün çətinliklərə sinə gərərək, bölgəni işğal təhlükəsindən qurtara bildi. Muxtar respublikanın əhalisini inandıra bildi ki, Naxçıvanın bir qarış torpağını düşməne güzəştə getməyəcək. Bakıda hakimiyyət uğrunda mübarizə qızışan vaxtda Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət rəzmlərinin bərpası haqqında Naxçıvan Ali Məclisinin qərarını qəbul etdi, "sovet sosialist" ifadəsindən imtina etdi.

1991-ci ilin oktyabında dövlət müstəqilliyinin bərpası haqqında qəbul edilən Konstitusiyaya Aktı 1993-cü ilin yayında çətin günlərini yaşayırdı. Düşmən Şuşanı, Laçını, Kəlbəcəri işğal etmiş, Qarabağ və ətraf rayonlar üçün böyük təhlükə yaratmışdı. 20 Yanvar qırğınının mahiyyətini dünyaya çatdırmamış, Xocalı soyqırımını yaşamağa məcbur edildik. Vətəndaş müharibəsinin ilk şərtləri Azərbaycanı təhdid etməyə başladı. Hakimiyyət hərbi əməliyyatları və işğal təhlükəsi ilə üz-üzə qoydular. Hamı, hətta siyasi hakimiyyət də ümidini Naxçıvana bağlayır və nicatını Heydər Əliyevin Bakıya dönüşündə gördürdü.

Heydər Əliyev xalqın təkidini Azərbaycanı parçalanmaq və yox olmaq təhlükəsindən qurtarmaq üçün Bakıya gəldi. Düşmən yeni torpaqlar işğal edə bilməsən deyərək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin acı taleyini yaşamaq üçün güclü dövlət başçısına, cəsarətli Ali Baş Komandana ehtiyac var idi. 1990-cı ildə Naxçıvanda yenidən qaldırılan və bütün Azərbaycana şərəf gətirən üçrəngli bayrağı əbədi etmək üçün Heydər Əliyevə hava və su qədr ehtiyac var idi. Heydər Əliyev xalqın köməyinə gəlməli idi və gəldi. İllərlə rəhbərlik etdiyi xalqın ən çətin günlərində onun yanında oldu. Heç bir təhlükə və təhdid onu yolundan döndərə bilmədi. Heydər Əliyev parçalanmaq təhlükəsi ilə üz-üzə dayanan dövlətimizin başına keç-

di və bu yolda əngəl olan bütün qüvvələrə öz zəngin təcrübəsi və bacarığı ilə aradan qaldırdı. Heydər Əliyev həyatını təhlükə altına ataraq Gəncədə dövlətə asilik edən qüvvələrlə görüşdü. Dövlət müstəqilliyinə xələl gəlməmək üçün bütün qüvvələri əmin-amanlığa dəvət etdi və çətinliklə də olsa buna nail oldu.

Heydər Əliyev 15 İyuna gələn yolu xilas etdiyi kimi, ondan sonra da şərəfli bir tarixin əsasını qoydu.

Ölkədə daxili sabitliyə nail oldu, dövlət çevrilişlərə cəhdləri zərərsizləşdirdi, təcavüzkar Ermənistanla atəşkəşə nail oldu. Türk-müsəlman dünyasının heç bir uğruna sevinməyən Qərb Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünə haqq qazandırır və Qarabağın işğalına hər cür yardım göstərirdi. Heydər Əliyev Ermənistanın təcavüzkar dövlət olmasını və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin yerinə yetirilməsi üçün bütün qapıları döydü və dünyanın diqqətini Qarabağ probleminə cəlb etdi. Ermənistanın təcavüzünə haqq qazandıran xeyli dövləti neytrallaşdıra bildi, Qarabağın tarixi Azərbaycan torpağı olmasını haqqında mövcud mənbələrin dövrüyyəyə cəlb olunmasına və dünya dillərinə çevrilməsinə nail oldu.

Heydər Əliyev Bakı neftini dünya bazarına çıxarmaq üçün yollar axtarırdı. Bu məsələdə Azərbaycana yardım Qərb şirkətləri tərəfindən göstərilə bilərdi. Çünki Rusiya iqtisadi cəhətdən zəif, neftin dənizdən müasir üsullarla çıxarılmasına hazır deyildi. Qərb dövlətləri də müharibə girdabına salınan Azərbaycana investisiya qoymaq fikrində deyildi. Amma Heydər Əliyev Qərb şirkətləri ilə aparılan danışıqlarda böyük qələbəyə imza atdı. Birincisi, Xəzər dənizindən neftin çıxarılmasına, ikincisi çıxarılan neftin Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə çatdırılmasına dair razılığa nail oldu. Beləliklə, "Əsrin Müqaviləsi"ni imzalamaqla Heydər Əliyev Qərbin himayəsini qazandı, Xəzər dənizində neftin çıxarılmasına küllü miqdarda sərməyə qoyan Qərb şirkətləri Heydər Əliyevin təmsalında Azərbaycandan möhkəm yapışdılar. Bu, Heydər Əliyev siyasətinin uzaqgörənliyi idi.

Heydər Əliyev Azərbaycanı təhdidlərdən qorumaq üçün Müstəqil Dövlətlər Birliyinə üzv qəbul olunmasına razılıq verdi. Çünki Azərbaycanın müstəqilliyinə qarşı təhlükə hələ sovuşmamışdı. Azərbaycanın daxilində bəzi siyasi qüvvələr xaricdən müdaxilə üçün yollar axtarırdı və dövlət çevrilişlərinə cəhd edirdilər. Lakin Heydər Əliyevin dövlətçilik təcrübəsi, qətiyyəti və Azərbaycan xalqının onun ətrafında birləşməsi düşmən qüvvələrini məğlub etdi.

1990-cı il 20 Yanvar və Xocalı soyqırımına siyasi qiymət verməyə, 31 Martın azərbaycanlıların Soyqırımını Günü kimi təsbit olunmasına, Azərbaycanlıların Ermənistan SSR-dən deportasiya olunması haqqında fərmanların verilməsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev düşməne qarşı mübarizə üçün tarixi sənədlərə müraciət etməyə üstünlük verdi. İxtisasca tarixçi olan Heydər Əliyev ermənilərin tarix boyu azərbaycanlı əhaliyə qarşı törətdiyi soyqırımları arxiv sənədləri əsasında dövrüyyəyə cəlb etdi. Bu istiqamətdə çoxsaylı əsərlərin yazılmasına və xarici dillərə tərcümə olunmasına nail oldu. Erməni məkrini və qəddarlığını dünyaya bəyan etmək üçün 1948-1953-cü illərdə Qərbi Azərbaycanda azərbaycanlı əhalinin başına dövlət səviyyəsində gətirilən müsibətlər işıq üzünə gəlməyə başladı. Heydər Əliyev Azərbaycanda ölüm hökmünün və senzuranın ləğv edilməsinə, ATƏT-in Lissabon Sammitində və beynəlxalq təşkilatın 54 üzvündən 53-nün (Ermənistan dan başqa) Dağlıq Qarabağ probleminin həllində Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun prinsiplərin açıq şəkildə müdafiə olunmasına, Azərbaycanın Avropa Parlament Şurasına üzv qəbul olunmasına, müstəqil dövlətin ilk Konstitusiyasının yaradılmasına və ilk parlament seçkilərinin keçirilməsinə, aqrar islahatları aparmaqla torpaqların təmənnsiz olaraq kəndlilərə verilməsinə, qonşu dövlətlər, o cümlədən dünyanın nüfuzlu dövlətləri ilə balanslaş-

dırılmış siyasətin həyata keçirilməsinə, dünyanın, o cümlədən BMT-nin ali tribunasından Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkar siyasətinin işfə olunmasına, Ordu quruculuğu sahəsində uğurlar qazanmaq və düşməni torpaqlarımızdan çıxarmaq üçün ali hərbi məktəblərin yaradılmasına nail oldu.

Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının və "Bir millət, iki dövlət" konsepsiyasının həyata vəsiqə almasına, Azərbaycanın müstəqilliyini əbədi etmək üçün bütün gücünü və bacarığını bu işə yönəltməyə nail oldu. O, dönə-dönə qeyd edirdi ki, tarix boyu Azərbaycan çoxmillətli olub. Bu xalqların xoşbəxtliyi ordadır ki, onlar hər zaman Azərbaycan uğrunda mübarizədə bir olublar. Dil və din fərqi onları bir-birindən ayırmayıb, ən çətin günlərdə bir-birinə həyan olublar. Azərbaycançılıq düşüncəsi əsrlər boyu bu torpaqda yaşayan xalqları bir ideya ətrafında birləşməyə müvəffəq olub. Heydər Əliyev bu ideyanı hakim ideologiyaya səviyyəsinə qaldırmağa müvəffəq oldu. 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan xalqı Ali Baş Komandan ətrafında dəmir yumruq kimi birləşərək düşməni darmadağın etdi, torpaqlarımızı işğaldan azad etdi.

Heydər Əliyev Türk dünyasının birləşməsi üçün əlindən gələni etdi. Əslində "bir millət, iki dövlət" konsepsiyası bütün türk dünyasının birləşməsinə xidmət edən bir çağırış idi. Qərbin ədalətsiz siyasətinə qarşı türk dünyasının birləşməsinə və dünyanın mizan-tərəzisində rəhbərlik etməyinə ehtiyac var. Bünövrəsi Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasət Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev özündən sonra Azərbaycan xalqına dörd əmanət qoydu: Müstəqil Azərbaycan dövləti; Yeni Azərbaycan Partiyası; Müstəqil Azərbaycan dövlətinin Konstitusiyası; Azərbaycan dövlətinin başçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünə qarşı mübarizə Heydər Əliyev siyasətinin ardıcıl davamçısı, dövlət başçımız İlham Əliyevin hakimiyyəti illərində öz uğurlu nəticəsini verdi. Ermənistanın təcavüzkar siyasətinin işfə edilməsi, Azərbaycanın haqq işinin nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müdafiə olunması, güclü orduya və müasir silahlara malik olmağımız, xalq tərəfindən dövlətin siyasətinə hərtərəfli dəstək 2020-ci il sentyabrın sonlarında Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü təminatı üçün əks-hücumla keçməklə Vətən müharibəsinin başlamağa məcbur etdi. Müzəffər Ali Baş Komandan və qəhrəman Azərbaycan əsgəri 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin etdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu bütün işlər, o cümlədən Qarabağla bağlı mübarizəsi bu gün Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirilir.

Mələm olduyu kimi, 1923-ci ildə sovet Rusiyasının təzyiqi nəticəsində Qarabağda erməni separatizmini dirçəltmək üçün muxtar qurum yaradılmışdı. Bu qurum mövcud olduğu 100 il ərzində erməni maraqlarına xidmət etmiş və Qarabağı Azərbaycandan ayıraraq Ermənistanla birləşdirmək üçün çoxsaylı cəhdlər göstərmişdi. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra da bu qurum separatçı mövqeyindən əl çəkmədi. Azərbaycanın süverenliyinə nail olmaq, Qarabağda əmin-amanlığı bərpa etmək, Ermənistandan Qarabağa qanunsuz yolla gələn hərbi birləşmələrin fəaliyyətinə son qoymaq üçün 2023-cü ilin sentyabrında həyata keçirilən antiterror əməliyyatı nəticəsində muxtar qurum ləğv edildi, üçrəngli bayrağımız Azərbaycanın bütün bölgələrində dalğalanmağa başladı.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu Heydər Əliyev xalqımızın xoşbəxt gələcəyi üçün mümkün olanları etdi. 15 İyundan başlanan çağdaş tariximiz xalqımızı qalib xalqların cərgəsinə daxil etdi.

Anar İSGƏNDƏROV,
Milli Məclisin deputatı, professor